

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 3, Article Number: 1C0163

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2009

Accepted: June 2010

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Mehmet Güven¹

Sevda Aslan²

Gazi University¹

Kirikkale University²

mehmetguven@gazi.edu.tr

Ankara-Turkey

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AYRIŞMA-BİREYLEŞME DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin ayrışma-bireyleşme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesidir. Çalışmada Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği kullanılmıştır. Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin ayrılık kaygısı, sağlıklı ayrışma, bakım veren kişiye bağlanma, akrana bağlanma, aynalamayı yaşama ve reddedilme beklentisi alt ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterirken; kısıtlanma kaygısı, öğretmene bağlanma ve bağlılığı inkâr alt ölçek puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin kısıtlanma kaygısı ve bakım veren kişiye bağlanma alt ölçek puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterirken; ayrılık kaygısı, akrana bağlanma, öğretmene bağlanma, aynalamayı yaşama, bağlılığı inkâr, reddedilme beklentisi ve sağlıklı ayrışma alt ölçek puanlarının sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ayrışma-Bireyleşme, Üniversite Öğrencisi, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Ana-Baba Tutumu

THE EVALUATION OF SEPARATION-INDIVIDUATION LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS IN TERMS OF SOME VARIABLE

ABSTRACT

The purpose of this study was to evaluate separation-individuation levels of university students in terms of some variable. The Separation-Individuation Test of Adolescence-SITA was administered in the study. It was found that The Separation-Individuation Test of Adolescence's subscales of separation anxiety, healthy separation, nurturance seeking, peer enmeshment, practicing mirroring, and rejection expectancy subscales scores were significantly different in terms of gender while engulfment anxiety, teacher enmeshment and dependency denial subscales scores were not. The Separation-Individuation Test of Adolescence's subscales of engulfment anxiety and nurturance seeking subscales scores were significantly different in terms of class level while, dependency denial, rejection expectancy, teacher enmeshment, separation anxiety, healthy separation, peer enmeshment and practicing mirroring subscales scores were not.

Keywords: Separation-Individuation, University Student, Gender, Class Level, Parent Attitude

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Ergenlik dönemi insan yaşamının önemli bir dönemidir. Bu dönemde ergenlerde çatışmaların birikimi ile bazı sorunlar yaşanabilir. Ergende ruhsal yapının düzenleyicisi, denge ve uyum sağlayıcı ego tam gelişmemiştir ve ergen id'in etkisi altındadır. Sağlıklı bir ego geliştirmek, bu dönemin en önemli göstergesidir (Erikson, 1963; Corey, 1996; Ekşi, 1999). Mahler ve arkadaşları (1975), çocuğun anneden ruhsal olarak ayrışmasında bebeklik dönemi safhalarını (otistik, sembiyotik, ayrışma-bireyleşme) betimlemiştir. Ayrışma-bireyleşme süreci, bu temelden başlamaktadır. Bu temelden başlayan ayrışma-bireyleşme sürecinin ikinci dönemi, ergenlik dönemidir. Bu dönemdeki ayrışma-bireyleşme, bebeksiz bağlardan ergenin bağlantısını kesmesiyle meydana gelen ego değişikliklerini içermektedir (Blos, 1989).

Ergenlik döneminde, bebeklik dönemi bağlarıyla ilişkinin kesilmesiyle bu dönemdeki ego bağımlılıkları terk edilir. O nedenle ergenlik döneminde hem anne-babayla çatışmadan kaynaklanan hem de dürtülerin şiddetlenmesinden kaynaklanan ego zayıflığı görülür. Çocuk ve annenin sembiyotik birliğinden ayrılmışlığa ilerlemede, özellikle motor, algısal, sözel ve bilişsel yeteneklerin olgunlaşması, bu ilerlemeye yardım eder (Blos, 1989). Ergenlik döneminde gelişimin ilerlemesiyle bu içselleştirilmiş sevgi nesnesinden vazgeçilmek zorunda kalınır. Bununla birlikte ayrışma-bireyleşmenin gerçek safhasında, geçiş işlevine hizmet eden öğretmenler ve akranlarla ilişkiler bebeklik dönemindeki yaşantılarla benzerlik gösterir (Kroger, 1985).

Ergen, bebeklik döneminden bağlantıyı kesme sürecinde, bebeklik ve çocukluk dönemi dürtülerini ve ego durumlarını yeniden yaşar. Ergenin bebeklik dönemindeki bağlarını kesme sürecinin temel ögesi, bebeklik ve çocukluk dönemi dürtülerinin ve ego durumlarının yeniden yaşanmasıdır. Gizil dönemde kimliğin organizasyonunda, bebeklik ve çocukluk dönemi bağlarının gitgide etkisinin azalması beklenmektedir. Azalan bu bağlarla birlikte ergen için sosyal uyum oluşmaya başlar. Bu sosyal uyum; yaşam planının yerine getirilmesi ve yetişkinin ilişkileri için imkân sağlar. Kişiliği içselleştirmede ileriye yeni bir adım atılarak içte tutarlık sağlanır. Böylelikle davranış ve tutumlar için beklenen destek, güven ve uyum elde edilir (Blos, 1989). Diğer yandan özerk ilişkisel benlik bağlamında da ayrışma-bireyleşme, sağlıklı insan gelişimi için gerekli görülür (Kağıtçıbaşı, 1996).

Ayrışma-bireyleşmeyle ilgili literatür incelendiğinde, Lapsley, Rice ve Shadid'in (1989) araştırmasında ayrışma kuvvetli bir şekilde, özellikle anneye ilişkilerinden kaynaklanan işlevsel ve duygusal bağımsızlık ile babayla ilişkilerinden kaynaklanan çatışmalı bağımsızlığın kişisel-duygusal uyumla ilişkisi bulunmuştur. Beyers ve Goossens (2003) ise öğrencilerin sınıf düzeyi, cinsiyeti ve ebeveynlerinden algıladıkları ebeveynlik stillerinin psikolojik ayrışma ve uyum arasındaki ilişkileri biçimlendirici olmadığını ortaya koymuşlardır. Lapsley, Rice ve Shadid (1989) ayrışmanın, özellikle anneden gelen işlevsel ve duygusal bağımsızlık ile babadan gelen çatışmalı bağımsızlığın kişisel-duygusal uyumla ilişkili olduğunu bulmuşlardır. O'Brien, Friedman, Tipton ve Linn (2000) tarafından yapılan bir çalışmada, kızların beş yıl içinde anneye ve babaya bağlanmalarında ve ayrışmalarında bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Türkiye'de ise Göral'ın (2002), Türk genç yetişkinlerdeki ikinci ayrışma bireyleşme süreçlerini araştırdığı çalışmasında, aşırı koruyucu, aşırı disiplinli ve demokratik gibi ebeveyn tutumlarının genç yetişkinlerin ayrışma bireyleşmelerini (ayrışma-bölme, ayrışma zorluğu ve ilişki problemleri) etkilediği belirlenmiştir.

Bireyin ebeveyninden ayrılarak bireyleşmesi kavramını daha iyi açıklamak ve ilgili literatüre katkı sağlamak için bu çalışmada geç

ergenlerin ayrışma-bireyleşme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Annenin/bakıcısının bakımına ihtiyaç duyan bebek, gelişim evreleri içinde kendi beden hareketlerini kontrol ederek bağımsız hareket etmeye başlar. Böylelikle annesinden farklı bir birey olduğunu fark eder. Bir başka deyişle bireyleşmeye başlar. Ancak bu süreç, temelinde özellikle anne ve çocuk arasındaki etkileşimleri içeren babanın da yer aldığı karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte, ebeveyn-çocuk arasındaki bağlanma zayıflamaktadır.

Bireyin devam eden gelişiminde ikinci hızlı bir değişimin olduğu dönem ergenliktir. Bu dönemde ikinci ayrışma-bireyleşmeyle geç ergenin ebeveynlerinden ayrılarak sağlıklı bir kimlik kazanması hâlihazırdaki ve gelecekteki hayatı için önem kazanmaktadır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin ayrışma-bireyleşmelerini etkileyen faktörlerin belirlenmesinin hem literatüre katkı sağlayacağı hem de üniversite öğrencilerine sunulacak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yön vereceği düşünülmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Çalışma Grubu (Study Group)

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi'nde 2008-2009 eğitim-öğretim yılında 1.-4. sınıflarda öğrenim görmekte olan 313 (%63.6)'ü kız, 179 (%36.4)'u erkek olmak üzere toplam 492 öğrenci oluşturmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları (Research Data Instruments)

Araştırmada veri toplama aracı olarak "Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği" ve bu araştırma için hazırlanmış "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.2.1. Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği (Separation-Individuation

Test of Adolescence, SITA). Levine, Green ve Millon (1986) tarafından geliştirilen, Aslan ve Güven (2008) tarafından Türk üniversite öğrencileri için uyarlanan Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği (Separation-Individuation Test of Adolescence, SITA), dokuz alt ölçekten ve toplam 103 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. SITA'nın alt ölçeklerinin maddeleri 7 ile 15 arasında ve puanları da 7 ile 75 arasında değişmektedir. SITA alt ölçekleri şöyle sıralanmaktadır (Levine ve Saintonge, 1993):

- Ayrışma Kaygısı (Separation Anxiety): Anne, baba, kardeş vb.'den ayrılmayla ilgili kaygılardır.
- Kısıtlanma Kaygısı (Engulfment Anxiety): Anne babanın çocuğun yaşamını kontrol ederek sınırlandırmasıdır.
- Bakım Veren Kişiye Bağlanma: Bakım veren kişiye güçlü bağlanmadır.
- Akrana Bağlanma: Kuvvetli akran samimiliği için çabalamalardır.
- Öğretmene Bağlanma: Öğretmenlere kuvvetli, samimi bağlanmalar için çabalamalardır.
- Aynalamayı Yaşama: Çocuğun görünüş, yetenek, beceri ve insan ilişkileri anlamında kendisini diğer bireylere göre daha olumlu algılamasıdır.
- Bağlılığı İnkâr: Bağlanma ihtiyaçlarını reddetmedir.
- Reddedilme Beklentisi: Anne, baba, kardeş vb. tarafından istenilmediği duygusunun yaşanmasıdır.

- Sağlıklı Ayrışma: Bağımlılık ve bağımsızlık çabalarının esnek dengesidir.

SITA alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayıları (Cronbach alfa), sırasıyla; Kısıtlanma Kaygısı için .77, Aynalamayı Yaşama için .88, Bağlılığı İnkâr için .79, Ayrışma Kaygısı için .77, Öğretmene Bağlanma için .75, Akrana Bağlanma için .75, Bakım Veren Kişiye Bağlanma için .70, Sağlıklı Ayrışma için .64 ve Reddedilme Beklentisi için .79'dur (Levine ve Saintonge, 1993). Ölçekle ilgili olarak Türkiye'de yapılan bir çalışmada (Aslan ve Güven, 2008) ayrılık kaygısı, reddedilme beklentisi, kısıtlanma kaygısı, aynalamayı yaşama, bağlılığı inkâr, öğretmene bağlanma, akrana bağlanma ve bakım veren kişiye bağlanma alt ölçeklerinin faktör yüklerinin .20-.84 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı reddedilme beklentisi için .85, ayrılık kaygısı için .86, kısıtlanma kaygısı için .85, bakım veren kişiye bağlanma için .78, akrana bağlanma için .66, öğretmene bağlanma için .65, aynalamayı yaşama için .82, bağlılığı inkâr için .70 ve sağlıklı ayrışma için .55 olarak bulunmuştur. Cronbach Alfa Katsayıları ise kısıtlanma kaygısı için .79; ayrılık kaygısı için .75; reddedilme beklentisi için .82, aynalamayı yaşama için .91, akrana bağlanma için .71, bağlılığı inkâr için .72, öğretmene bağlanma için .63, bakım veren kişiye bağlanma için .65 ve sağlıklı ayrışma için .39 olarak bulunmuştur.

3.2.2. Kişisel Bilgi Formu (Personal Information Sheet)

Araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, araştırmacının bağımsız değişkenlerine (cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve baba tutumu) ilişkin bilgileri içeren sorulardan oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması (Collecting of the Data)

Araştırmada kullanılacak ölçme araçları hazırlandıktan sonra çalışma grubunu oluşturan ve 2008-2009 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 1.-4. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulamalar, adı geçen fakültelerin sınıflarında araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Uygulamalardan önce araştırmacının amacı ve ölçme araçlarının ne şekilde cevaplanacağı konusunda gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi (Data Analysis)

Araştırma sonucunda veri toplama araçlarından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 16.0 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin istatistiksel analizlerinde t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve varyans analizi sonucunda farkın anlamlı çıkması durumunda bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testinden yararlanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen ve varyansları homojen olmayan değişkenlerde ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, algıladıkları anne ve baba tutumuna göre Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin dokuz alt ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ergen ayrışma-bireyleşme ölçeği alt ölçek puanlarına ilişkin t-testi sonuçları
(Table 1. T-test results in regard to the_sub-scale points of separation-individuation test of adolescence according to the gender of the students)

Ayrışma Bireyleşme Ergen Testi'nin Alt Ölçekleri	Kızlar n=313		Erkekler n=179		t	p
	x	s	x	s		
Ayrılık kaygısı	34.18	8.17	31.32	7.90	3.77	.000***
Kısıtlanma kaygısı	17.63	6.16	17.41	5.08	.41	.678
Bakım veren kişiye bağlanma	23.59	4.73	21.94	4.79	3.68	.000***
Akrana bağlanma	40.21	4.91	38.89	5.58	2.72	.007*
Öğretmene bağlanma	10.69	3.69	11.13	3.89	1.27	.203
Aynalamayı yaşama	49.25	9.71	47.22	9.63	2.22	.026*
Bağlılığı inkâr	25.51	5.96	25.59	5.98	.14	.882
Reddedilme beklentisi	24.60	8.02	22.92	7.18	2.31	.021*
Sağlıklı ayrışma	9.40	2.26	8.71	1.96	3.42	.001**

*p<.05, **p<.01, ***p<.000

Tablo 1'de görüldüğü gibi Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin ayrılık kaygısı, sağlıklı ayrışma, bakım veren kişiye bağlanma, akrana bağlanma, aynalamayı yaşama ve reddedilme beklentisi alt ölçek puan ortalamalarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu alt ölçeklerde kız öğrencilerin puan ortalamaları erkek öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Kısıtlanma kaygısı, öğretmene bağlanma ve bağlılığı inkâr alt ölçek puanlarının ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre ergen ayrışma-bireyleşme ölçeği alt ölçek puanlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

(Table 2. ANOVA results in regard to the_sub-scale points of separation-individuation test of adolescence according to the class-levels of the students)

Ayrışma Bireyleşme Ergen Testi'nin Alt Ölçekleri	1. Sınıf n=142		2. Sınıf n=59		3. Sınıf n=68		4. Sınıf n=223		F	p
	x	s	x	s	x	s	x	s		
Ayrılık kaygısı	33.64	8.00	32.05	7.53	31.19	7.39	33.69	8.61	2.16	.091
Kısıtlanma kaygısı	18.46	5.88	18.35	6.31	17.47	6.64	16.79	5.20	2.86	.036*
Bakım veren kişiye bağlanma	22.37	4.86	23.38	4.02	21.94	5.15	23.60	4.79	3.24	.022*
Akrana bağlanma	40.26	5.36	39.96	6.09	38.75	5.07	39.64	4.85	1.35	.255
Öğretmene bağlanma	11.46	4.11	10.33	3.92	10.23	3.3	10.78	3.58	2.25	.081
Aynalamayı yaşama	47.78	0.07	48.57	10.15	47.75	10.32	49.20	9.20	.77	.506
Bağlılığı inkâr	24.88	6.02	25.30	5.26	25.94	6.6	25.90	5.8	.97	.402
Reddedilme beklentisi	24.29	7.91	22.81	8.06	24.27	8.44	24.03	7.38	.55	.644
Sağlıklı ayrışma	9.28	2.24	8.74	2.00	8.89	2.32	9.26	2.14	1.35	.256

*p<.05

Tablo 2 incelendiğinde, Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin kısıtlanma kaygısı ve bakım veren kişiye bağlanma alt ölçek puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterirken; ayrılık kaygısı, akrana bağlanma, öğretmene bağlanma, aynalamayı yaşama, bağlılığı inkâr, reddedilme beklentisi ve sağlıklı ayrışma alt ölçek puanlarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Kısıtlanma kaygısı alt ölçeğinde öğrencilerin sınıf

düzeyleri arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, birinci sınıf öğrencilerinin ($x=18.46$) ortalamasının dördüncü sınıfın ortalamasından ($x=16.79$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin annelerinin tutumuna göre ergen ayrışma-bireyleşme ölçeği alt ölçek puanlarına ilişkin t-testi sonuçları
(Table 3. T-test results in regard to the sub-scale points of separation-individuation test of adolescence according to the attitude of the student's mother)

Ayrışma Bireyleşme Ergen Testi'nin Alt Ölçekleri	Demokratik n=459		Otoriter n=28		t	p
	x	s	x	s		
Ayrılık kaygısı	33.07	8.22	34.32	7.85	.78	.436
Kısıtlanma kaygısı	17.10	5.35	25.17	7.54	7.54	.000*
Bakım veren kişiye bağlanma	23.12	4.76	21.42	5.19	1.82	.069
Akrana bağlanma	39.74	5.23	39.89	4.94	.15	.881
Öğretmene bağlanma	10.87	3.78	10.71	3.81	.21	.826
Aynalamayı yaşama	48.69	9.54	46.00	12.34	1.42	.156
Bağlılığı inkâr	25.48	5.89	26.32	7.27	.71	.475
Reddedilme beklentisi	23.61	7.34	29.10	10.80	3.72	.000*
Sağlıklı ayrışma	9.11	2.16	9.82	2.46	1.67	.095

* $p < .001$

Tablo 3 incelendiğinde, Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentisi alt ölçek puanlarının annenin tutumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Annelerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentisi puan ortalamalarının annelerini demokratik olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer yandan ayrılık kaygısı, sağlıklı ayrışma, bakım veren kişiye bağlanma, akrana bağlanma, aynalamayı yaşama, öğretmene bağlanma ve bağlılığı inkâr alt ölçek puanlarının annenin tutumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Annelerinin tutumlarını ilgisiz olarak algılayan öğrenci sayısının çok az (5 öğrenci) olması nedeniyle bu grup değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin babalarının tutumuna göre ergen ayrışma-bireyleşme ölçeği alt ölçek puanlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları

(Table 4. Kruskal Wallis H test results in regard to the sub-scale points of separation-individuation test of adolescence according to the attitude of the student's father)

Ayrışma Bireyleşme Ergen Testi'nin Alt Ölçekleri	Demokratik n=426	Otoriter n=46	İlgisiz n=20	χ^2	p
	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.		
Ayrılık kaygısı	247.67	239.78	224.85	.592	.744
Kısıtlanma kaygısı	230.38	386.51	267.88	50.722	.000**
Bakım veren kişiye bağlanma	255.88	179.26	201.32	14.222	.001**
Akrana bağlanma	247.22	253.52	215.10	1.103	.576
Öğretmene bağlanma	250.96	209.54	236.45	3.652	.161
Aynalamayı yaşama	250.46	220.09	222.92	2.471	.291
Bağlılığı inkâr	240.12	271.79	324.20	8.312	.016*
Reddedilme beklentisi	232.58	318.78	376.65	32.793	.000**
Sağlıklı ayrışma	242.38	283.57	249.10	3.562	.168

* $p < .05$, ** $p < .001$

Tablo 4 incelendiğinde, Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin kısıtlanma kaygısı, bakım veren kişiye bağlanma, bağlılığı inkâr ve reddedilme beklentisi alt ölçek puanlarının babanın tutumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, kısıtlanma kaygısı alt ölçeğinde en yüksek puan ortalamasına babalarını otoriter olarak algılayan grubun sahip olduğu, bunu baba tutumunu ilgisiz ve demokratik olarak algılayanların izlediği görülmektedir. Bakım veren kişiye bağlanma alt ölçeğinde en yüksek sıra ortalamasına baba tutumunu demokratik olarak algılayan grup olduğu, bağlılığı inkâr ve reddedilme beklentisi alt ölçeklerinde ise baba tutumunu ilgisiz olarak algılayan grupların en yüksek sıra ortalamalarına sahip oldukları bulunmuştur. Diğer yandan ayrılık kaygısı, sağlıklı ayrışma, akrana bağlanma, aynalamayı yaşama ve öğretmene bağlanma alt ölçek puanlarının ise babanın tutumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE YORUM (DISCUSSION AND COMMENTS)

Araştırma sonucunda cinsiyete göre Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin ayrılık kaygısı, bakım veren kişiye bağlanma, sağlıklı ayrışma, akrana bağlanma, aynalamayı yaşama ve reddedilme beklentisi alt ölçeklerinin kızlar lehine anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Literatürde cinsiyete göre ayrışma-bireyleşmenin farklılaştığını (Blos, 1989); kız öğrencilerin erkek öğrencilerden anlamlı bir şekilde ayrılık kaygısı, bakım veren kişiye bağlanma, akrana bağlanma, reddedilme beklentisi, sağlıklı ayrışma puanlarının yüksek olduğunu (Quintana ve Kerr, 1993) ortaya koyan araştırma bulgusu bulunmaktadır. Bu bulgular ile bu araştırmanın bu konudaki bulguları paralellik göstermektedir. Cinsiyet rolleri benimsenerek kimlik duygusunun kazanılması kızlarda ve erkeklerde farklılık gösterebilir (Erden ve Akman, 1997; Erikson, 1963). Ergen, grup arkadaşlarıyla birlikte kendisine özgü giyim, konuşma, tutum ve davranışlar göstererek kimlik kazanmaya çalışmaktadır (Selçuk, 2003). Dolayısıyla ergenin görünüş, yetenek, beceri ve insan ilişkileri anlamında kendisini diğer bireylere göre daha olumlu algılaması olarak tanımlanan aynalamayı yaşama alt ölçek puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermesinin beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin devam ettikleri sınıf düzeyine göre kısıtlanma kaygısı ve bakım veren kişiye bağlanma alt ölçek puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Blos'a (1989) göre ergenlikte, büyümenin ve farklılaşmanın biyolojik süreci organizmanın yapısında ve işlevinde değişikliklere etki eder. Olgunlaşma olarak adlandırılan bu değişiklikler tipik ve ardışık düzende meydana gelir. Kısıtlanma kaygısı, anne-babanın çocuğun yaşamını kontrol ederek sınırlandırmasına dayalı olarak oluşmaktadır. Araştırmada üniversite birinci sınıf öğrencilerinin dördüncü sınıflara göre kısıtlanma kaygılarının yüksek bulunması, onların üniversiteye yeni başlamalarına da dayalı olarak anne-baba kontrolünü daha fazla hissetmelerinden kaynaklanabilir. Sınıf düzeyi veya yaş değişkenine göre öğrencilerin ayrışma-bireyleşme düzeylerinin incelenmesi ve bu konuda daha kesin sonuçlar elde edilebilmesi amacıyla boylamsal çalışmalar yapılması literatüre katkı sağlayabilir.

Öğrencilerin annelerinin tutumlarını algılayışlarına göre ayrıma-bireyleşme düzeyleri incelendiğinde; annelerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentilerinin annelerini demokratik olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kısıtlanma kaygısı, anne-baba tarafından kontrol edilerek sınırlandırıldığı duygusundan; reddedilme beklentisi ise başkalarınınca (anne, baba, kardeş vb.) istenilmediği duygusundan

kaynaklanabilmektedir. Bu nedenle annelerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentilerinin annelerini demokratik olarak algılayanlarınkinden daha yüksek çıkması beklenen bir sonuçtur. Öğrencilerin babalarının tutumlarını algılayışlarına göre ise kısıtlanma kaygısı, bakım veren kişiye bağlanma, bağlılığı inkâr ve reddedilme beklentisi alt ölçeklerinden alınan puanların anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Kısıtlanma kaygısı alt ölçeğinde; baba tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin, bakım veren kişiye bağlanma alt ölçeğinde; babalarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin, bağlılığı inkâr ve reddedilme beklentisi alt ölçeklerinde ise babalarını ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Otoriter çocuk yetiştirme tarzında, aile içinde katı kurallar hiçbir açıklama yapılmaksızın uygulanır, çocukların anne ve babaya mutlak olarak itaat etmeleri beklenir, aile içinde iletişim kanalları açık değildir ve çocuklara pek duygusal destek ve sevgi gösterilmez. Otoriter tutumda, çocukların gereksinim ve beklentileriyle onları yetiştirenlerin istekleri ve beklentileri arasında bir denge söz konusu değildir. Demokratik tutumda ise aile içinde geçerli olan kurallar belirgin bir şekilde açıklanır ve gerektiğinde bu kurallar aile içinde tartışılır. Çocuklara gerektiği kadar özerklik tanınır, davranışları pekiştirme amacıyla ödül ve sevgi sıklıkla kullanılır, çocuklardan kendi davranışlarının sorumluluğunu almaları beklenir. Otoriter tutumun tersine bu tutumda çocukların beklenti ve gereksinimleri ile anne-babanın talepleri arasında bir denge vardır. İlgisiz tutumda ise genellikle aile içinde ilgi ve denetimin pek olmadığı, çocuklar ile duygusal bağın zayıf olduğu bir çocuk yetiştirme yaklaşımı söz konusudur (Baumrind, 1989; Darling ve Steinberg, 1993; Steinberg, Mounts, Lamborn ve Dornbusch, 1991: Akt., Sümer ve Güngör, 1999). Anne-baba tutumlarının çocuk üzerindeki olası etkileri ve bu araştırmanın bu konudaki bulguları dikkate alındığında, otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumunun çocukların sağlıklı bir şekilde ayrışma-bireyleşmelerini olumsuz olarak etkileyebileceğini söylemek mümkündür. Diğer yandan demokratik anne-baba tutumunun ise çocukların ayrışma-bireyleşme sürecine olumlu katkı sağlayacağı açıktır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATION)

Üniversite öğrencilerinin ayrışma-bireyleşme düzeylerinin cinsiyet, devam edilen sınıf düzeyi ve algılanan anne-baba tutumuna göre incelendiği bu çalışmada; Ergen Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği'nin ayrılık kaygısı, sağlıklı ayrışma, bakım veren kişiye bağlanma, akarana bağlanma, aynalamayı yaşama ve reddedilme beklentisi alt ölçeklerinde kız öğrencilerin puan ortalamalarının erkek öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Devam edilen sınıf düzeyine göre yapılan incelemede ise ayrılık kaygısı, akarana bağlanma, öğretmene bağlanma, aynalamayı yaşama, bağlılığı inkâr, reddedilme beklentisi ve sağlıklı ayrışma alt ölçeklerinde sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık görülmezken, kısıtlanma kaygısında fark görüldüğü ve birinci sınıf öğrencilerinin kısıtlanma kaygılarının dördüncü sınıf öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Algılanan anne-baba tutumlarına göre yapılan değerlendirmelerde ise annelerini otoriter olarak algılayan öğrencilerin kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentilerinin annelerini demokratik olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kısıtlanma kaygısı, bakım veren kişiye bağlanma, bağlılığı inkâr ve reddedilme beklentisi alt ölçek puanlarının babanın tutumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş ve otoriter veya ilgisiz baba tutumunun üniversite öğrencilerinin ayrışma-bireyleşmelerine olumsuz

yansımalarının olabileceği sonucuna varılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıda bazı öneriler verilmiştir:

- Üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerine uyum problemleriyle başvuran öğrencilerin bu problemlerinin kaynağını belirlemede onların ayrışma-bireyleşme düzeyleri incelenebilir.
- Üniversitelerde yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında öğrencilerin sağlıklı bir şekilde ayrışma-bireyleşmesini sağlayıcı çalışmalar yapılarak onların bazı uyum sorunlarıyla karşılaşmaları önlenir. Böylelikle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin önemli işlevlerinden olan önleyicilik işlevi de yerine getirilmiş olacaktır.
- Öğrencilerin ayrışma-bireyleşme düzeylerinin başka değişkenler (fakülte, bölüm ya da program, akademik başarı düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, benlik kavramı, kendine güven, sorun çözme becerisi vb.) ele alınarak incelendiği araştırmalar yapılabilir.
- Anne-babaların çocuklarına karşı demokratik tutum geliştirmelerini sağlamak amacıyla okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin velilerine yönelik eğitim ve rehberlik çalışmaları yapılabilir. Böylece öğrencilerin hem üniversite yaşamından önceki yıllardaki hem de üniversite yaşamı sırasındaki ayrışma-bireyleşmelerine anne-baba tutumlarının olumlu yansımaları sağlanabilir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında (1-3 Ekim 2009) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Aslan, S. ve Güven, M., (2008). *Ayrışma-Bireyleşme Ölçeği Üniversite Formu'nun Türkçe'ye uyarlanması*. I. Ulusal Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresinde sunulmuş bildiri, Ankara.
2. Beyers, W. and Goossens, L., (2003). Psychological Separation and Adjustment to University: Moderating Effects of Gender, Age, and Perceived Parenting Style. *Journal of Adolescent Research*, 18(4), 363-382.
3. Blos, P., (1989). *The Adolescent Passage*. Madison, Connecticut: International Universities Press Inc.
4. Corey, G., (1996). *Theory And Practice Of Counseling And Psychotherapy*. Fifth Edition. California: Brooks/Cole Publishing Company.
5. Ekşi, A., (1999). *Ben Hasta Değilim*. İstanbul:Nobel Tıp Kitap Evleri.
6. Erden, M. ve Akman, Y., (1997). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretmen*. 5.Baskı. Ankara: Arkadaş Yayın Evi.
7. Erikson, E.H., (1963). *Childhood and Society*. Second Edition. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
8. Göral, F.S., (2002). *The Second Separation-Individuation Process of the Turkish Young Adults: The Relationships between the Perceived Maternal Parenting Attitudes, Second Separation Individuation, Expanding Self and Experiences in the Romantic Relationships*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
9. Kağıtçıbaşı, Ç., (1996). Özerk - İlişkisel Benlik: Yeni Bir Sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(37), 36-43.

10. Kroger, J., (1985). Separation-Individuation And Ego Identity Status in New Zealand University Students. *Journal of Youth and Adolescence*, 14(2),133-147.
11. Lapsley, D.K., Rice, K.G., and Shadid, G.E., (1989). Psychological Separation And Adjustment to College. *Journal of Counseling Psychology*, 36(3), 286-294.
12. Levine, J.B., Green, C.J., and Millon, T., (1986). The Separation-Individuation Test Of Adolescence. *Journal of Personality Assessment*, 50(1), 123-137.
13. Levine, J.B. and Saintonge, S., (1993). Psychometric Properties of The Separation-Individuation Test Of Adolescence Within A Clinical Population. *Journal of Clinical Psychology*, 49(4), 492-507.
14. Mahler, M.S., Pine, F., and Bergman, A., (1975). *The Psychological Birth of the Human Infant*. New York: Basic Books, Inc., Publishers.
15. O'brien, K.M., Friedman, S.M., Tipton, L.C., and Linn, S.G., (2000). Attachment, Separation, and Women's Vocational Development: A Longitudinal Analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47(3), 301-315.
16. Quintana, S.M. ve Kerr, J., (1993). Relational Needs in Late Adolescent Separation-Individuation. *Journal of Counseling and Development*, 71(3),349-354.
17. Selçuk, Z., (2003). *Gelişim ve Öğrenme*. 9. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
18. Sümer, N. ve Güngör, D., (1999). Çocuk Yetiştirme Stilllerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-60.